

afgevaardigd.³ Hierop wordt onmiddellijk gereageerd door F.L. Rutgers, het wordt een maandenlange discussie, waarin De Cock volhoudt.⁴

Dat na 1892 de kerkrechtelijke inzichten in alle opzichten harmonieus waren geworden, zal niemand kunnen volhouden. Maar op grond van de eenheid in belijdenis en kerkorde is die verheugende harmonie tot stand gekomen die de naam Vereniging draagt.

II.

De twee belangrijkste obstakels die vóór de vereniging van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduitse Gereformeerde Kerken uit de weg moesten worden geruimd, waren van onderscheiden aard, maar hadden beide met het kerkrecht te maken. Bij de christelijke gereformeerden leefde het bezwaar dat de verhouding van de Nederduitse Gereformeerde Kerken tot de Hervormde Kerk niet voldoende helder en afgebakend was. Van Nederduitse Gereformeerde zijde werd de eis gesteld dat het Reglement van 1869 zou vervallen. Er waren nog andere belangrijke kwesties, bijv. die van de opleiding, maar de twee juistgenoemde zaken wogen 't zwaarst.

Het tekort aan duidelijkheid in de positie van de Nederduitse Gereformeerde Kerken ten opzichte van de Hervormde Kerk was een gevolg van het Doleantie-standpunt. De Doleantie wilde geen tweede Afscheiding zijn, maar beoogde kerkherstel door afwerping van het juk der onrechtmatig opgelegde besturen. Het Gereformeerd Kerkelijk Congres dat van 11 tot 14 januari 1887 te Amsterdam werd gehouden, vermeldde als doel: 'eene algemeene beweging te wekken en te leiden, om al onze Kerken onder het juk der Synodale Hiërarchie uit te brengen, en aan Christus, haren Koning te hergeven'.

Voor de plaatselijke afwerping van dit juk werden twee reeksen gedrukte concept-formulieren verkrijgbaar gesteld. De ene reeks stond ten dienste van kerkeraden die tot afwerping van het juk wilden overgaan. De andere reeks was bestemd voor plaatsen waar een minderheid uit de kerkeraad tot daden zou moeten komen, of waar de reformatie tot stand zou moeten worden gebracht alleen door het ambt der gelovigen.⁵

3. *De Bazuin*, 40, no. 50 (2 dec. 1892).

4. Het laatste antwoord van De Cock aan Rutgers in: *De Bazuin*, 41, no. 14 (7 apr. 1893). Het eerste antwoord van Rutgers, gepubliceerd in: *De Bazuin*, 40, no. 51 (9 dec. 1892), is opgenomen in: F.L. Rutgers, *Kerkelijke Adviezen*, I, Kampen 1921, 291-296.

5. Voor bijzonderheden betreffende deze reeksen, alsmede met betrekking tot andere zaken die in dit korte artikel slechts kunnen worden aangestipt, moge ik verwijzen naar mijn bijdrage 'Het Doleantiekerkrecht en de Afscheidenen', in: D. Deddens en J. Kamphuis (red.), *Doleantie-*